

**ACADEMIA ROMÂN**



**ANUARUL INSTITUTULUI  
DE CERCET RI SOCIO-UMANE  
„GHEORGHE INCAI”**

**XV**

**TÂRGU-MURE**

**2012**

### **COLEGIUL DE REDACȚIE**

Cornel Sigmirean (Redactor șef)  
Nicoleta Sălcudeanu (Secretar de redacție)  
Carmen Andra  
Anca Ciocan  
Marian Zăvoagă  
Corina Teodor  
Simon Zsolt  
Novák Csaba Zoltán  
Maria Costea

### **COMITETUL DE REDACȚIE**

Acad. Dan Berindei, vicepreședinte al Academiei Române  
Acad. Eugen Simion, președintele Secției de filologie și literatură  
a Academiei Române  
Acad. Camil Mureșanu, președinte de onoare al Filialei din Cluj-Napoca  
a Academiei Române  
Acad. Ioan-Aurel Pop, directorul Centrului de Studii Transilvane al  
Academiei Române, membru al Academiei Române  
Keith Hitchins, profesor emerit Champaign - Illinois University, Urbana, USA,  
membru de onoare al Academiei Române  
Rakesh Batabyal, Jawaharlal Nehru University, New Delhi, India  
Iulian Boldea, Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș, România  
David Espey, University of Pennsylvania, S.U.A.  
Vesna Goldsworthy, Kingston University, Londra, Marea Britanie  
Claude Karnouh, Centre National de Recherches Scientifiques, Paris, Franța  
Universitatea Catolică Saint Joseph din Beyrouth (Liban)  
Anatol Petrencu, directorul Institutului de Istorie „Pro-Memoria”, Chișinău  
Ion Negrei, Institutul de Istorie, Statul de Drept al Academiei de Științe, Chișinău

**This is a refereed journal. Any views expressed in this publication are the views of  
the authors and are not the views of the editorial board.**

### **TEHNOREDACTARE**

Filip Anca

### **CONTACT**

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Ciocan”  
Str. A. Papiu Ilarian, nr. 10A, 540074 - Târgu-Mureș ; E-mail: [icsu\\_ms@clicknet.ro](mailto:icsu_ms@clicknet.ro)

**ISSN 1454 – 5284**

Tipărit 2012 www.BBimage.ro  
Târgu-Mureș, str. Libertății nr. 42, Tel.: 0265-268023, 0728-764.181

ACADEMIA ROMÂN

ANUARUL INSTITUTULUI DE CERCET RI SOCIO-UMANE  
„GHEORGHE INCAI”

XV/2012

REVISIONISM IN THE POST COMMUNIST HISTORIOGRAPHY

*Revising the Historiographical Canon*

Corina Teodor, <i>Le Maschere della Storia: Storiografia Ecclesiastica della Transilvania. Riassunto degli Ultimi Due Decenni</i> .....	5
Daniel Dumitran, <i>Formen der Identität im Siebenbürgen (XVIII. Jahrhunderts). Einleitung zur Kritik der Darstellung der Nichtunierten Rumänen in der Geschichtsschreibung</i> .....	23
Eugen Stancu, <i>Lucian Boia and the Demythologization of the Romanian Historical Discourse. Intellectual Origins, Arguments and Critics</i> .....	56
Ovidiu Pecican, <i>Itefan Pascu and the Historiography of Ceau escu’s Dictatorship</i> .....	68
Cornel Sigmirean, <i>Histoire des Elites. Perspectives Historiographiques</i> .....	90

*New Methods of Research New Challenges*

Toader Nicoar , <i>Inova ie i Schimbare în Istoriografia Român de Azi 1990-2012</i> .....	113
Tamás Fejér, <i>L’historiographie et les Archives Familiales. Étude de Cas: l’Archive de la Maison Wesselényi de Hodod</i> .....	128
Anca incan, <i>Silencing the Archive – a Methodological Insight into the Research for the Study “A Day in the Life of an Inspector for Religious Denomination”</i> .....	148

*A Fresh Look Upon Classic Themes*

Keith Hitchins, <i>Autonomies in Interwar Romania: Hungarians, Saxons, and Jews</i> ...	160
Nicoleta S lcuideanu, <i>Romanian Dissent</i> .....	184

<i>Reviews and reading notes</i> .....	197
--	-----

**Corina Teodor**

**LE MASCHERE DELLA STORIA: STORIOGRAFIA ECCLESIASTICA DELLA TRANSILVANIA. RIASSUNTO DEGLI ULTIMI DUE DECENNI**

**Abstract:** *Multe istorii: istoriografia ecleziastică a Transilvaniei. O evaluare a ultimilor două decenii. Studiul de față prezintă o sinteză asupra evoluției istoriografiei bisericii în România între anii 1990–2010 cu o privire particulară asupra cazului transilvan. Extinzând obiectul cercetării asupra colecțiilor de documente, evaluările, criticile, cercetările despre istoria mentalității religioase această producție istoriografică nu epuizează resursele documentare sau subiectele de cercetare dar confirmă prin deschiderea către istoriografia occidentală într-un efort de a recupera, o parte pentru generațiile tinere dar în același timp și pentru generațiile istoricilor consacrați.*

**Cuvinte cheie:** *istoriografie; Biserica Ortodoxă Română; Biserica Greco-Catolică; istoria Transilvaniei.*

**Daniel Dumitran**

**FORMEN DER IDENTITÄT IM SIEBENBÜRGEN (XVIII. JAHRHUNDERTS).  
EINLEITUNG ZUR KRITIK DER DARSTELLUNG DER NICHTUNIERTEN  
RUMÄNEN IN DER GESCHICHTSSCHREIBUNG**

**Abstract:** *Forme de identitate în Transilvania în secolul al XVIII-lea. Introducere la critica imaginii istoriografice a românilor ne-uniți. Încercarea de a revizui imaginea istoriografică a românilor ne-uniți (ortodocși) din Transilvania în secolul al XVIII-lea este un pas dificil dar necesar. O bogată istoriografie a fost dedicată evoluției lor în special din perspectiva istoriei ecleziastice. Totuși de foarte multe ori polemicele au caracterizat această perspectivă subordonând-o unui set de interpretări pre-existente. Depășirea acestui model restrictiv și tradiționalist este posibilă printr-o recitire a surselor primare și prin extinderea câmpului de cercetare. Astfel încercăm să oferim răspunsuri la chestiuni legate de identitate ortodoxă, mod de integrare al credincioșilor în societate, raporturi stabilite la nivelul comunității. Abordarea se face cu acces la metode moderne ale istoriei ecleziastice și confesionale. Acesta este un punct de plecare al prezentului studiu structurat pentru a răspunde introductiv unei probleme mai complexe. Accentuează individualitatea ortodoxiei transilvane, a comunităților aflate în afara și împotriva unirii religioase cu Biserica Romei, din Brașov, Făgăraș și Alba Iulia în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Autorul discută acțiunile prin care credincioșii se diferențiază, într-un dublu efort, juridic și doctrinar. În aceste circumstanțe sursele la îndemână ilustrează o identitate asumată de elita clericală și seculară care devine definitorie pentru toată comunitatea. Astfel diversificarea și investigarea atentă este importantă pentru a observa impactul unei astfel de acțiuni*

definit ca act confesional. Nu putem să trecem cu vederea că vorbim despre comunități urbane, unde statutul social și activitățile economice au o relevanță mare pentru a înțelege poziția despre unirea membrilor acestor comunități.

**Cuvinte cheie:** identitate; ne-unitate; comunitate; greci; elite; cheii Brașovului; Făgăraș; Alba Iulia.

**Eugen Stancu**

### **LUCIAN BOIA AND THE DEMYTHOLOGIZATION OF THE ROMANIAN HISTORICAL DISCOURSE. INTELLECTUAL ORIGINS, ARGUMENTS AND CRITICS**

**Abstract:** *Lucian Boia și demitologizarea discursului istoriografic românesc. Origini intelectuale, argumente, critici.* În anii 1990, efortul academic de demitologizare al istoricului Lucian Boia direcționat asupra istoriografiei române a produs o mare dezbateră asupra modului în care discursul istoric a fost construit în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, influențat profund de comandamentele ideologice ale timpului. În acest articol mă concentrez asupra originilor intelectuale ale acestei evoluții explorând evoluția intelectuală a lui Lucian Boia. Își începe cariera profesională ca un istoric conservator al mitologiei naționale românești din Transilvania mutându-se ulterior la istoriografie și istoria imaginarului, unde publică mai târziu o importantă carte teoretică. Aceste detalii ale parcursului intelectual al biografiei lui Lucian Boia sunt parte importantă a contextului care determină explicit inițiativa de demitologizare a discursului istoric național în anii 1990. Analizez aici principalele puncte ale argumentelor lui Lucian Boia și în final discut câteva probleme epistemologice legate de natura studiilor istorice în general, care reies din percepția și recepția lui Lucian Boia.

**Cuvinte cheie:** mitologie istorică, Lucian Boia, ideologie națională, istoriografie post-comunistă

**Ovidiu Pecican**

### **TEFAN PASCU AND THE HISTORIOGRAPHY OF CEAU ESCU'S DICTATORSHIP**

**Abstract:** *tefan Pascu și istoriografia dictaturii lui Ceaușescu.* Unele scrieri recente ale unui istoric matur, ca de altfel și unele memorii moștenite de la autori importanți în vârstă sau decedați ca academicianul David Prodan, împreună și cu mai multe articole fac posibilă o primă evaluare a ultimei decade a istoriografiei comunismului în capitala Transilvaniei, Cluj-Napoca. Acest articol se concentrează pe atmosfera profesională în câmpul cercetării istorice la sfârșitul anilor 1980 aflată sub presiunea cenzurii ideologice a Partidului Comunist dar și sub directivele/voia academicianului tefan

*Pascu, director al mai multor instituții (secția istorică a Academiei Române, Institutul de Istorie din Cluj și a mai departe), autor a numeroase și variate cărți, monografii și studii. Există în acel moment la Cluj o coală de istorie medievală? A avut tefan Pascu o influență benefică sau nu asupra disciplinei? Acestea sunt câteva din întrebările explorate de acest studiu.*

**Cuvinte cheie:** dictatură, istoric, istoriografie, tefan Pascu, David Prodan, Adrian Andrei Rusu

**Cornel Sigmirean**

### **HISTOIRE DES ELITES. PERSPECTIVES HISTORIOGRAPHIQUES**

**Abstract :** *Istoria elitelor. Perspective istoriografice. Studiul cuprinde operele principale dedicate istoriei elitelor după 1989. Oferă în același timp o perspectivă din interior asupra colilor de gândire și proiectelor legate de istoria intelectualilor, un curent istoriografic care are o istorie neînsemnată înainte de 1989. Un subiect aproape interzis până la căderea comunismului în 1989, acesta trece printr-o reevaluare după 1989. Ne-am concentrat aici asupra unei evaluări a subiectelor, metodelor și colilor pentru a oferi o perspectivă completă asupra a peste două decenii de cercetare în istoria elitelor, devenit o temă favorită a istoriografiei române post-comuniste, integrându-se astfel într-un trend mai larg al istoriografiei europene/occidentale.*

**Cuvinte cheie :** istoriografie, elite, elite intelectuale, elite comuniste, elite post comuniste

**Toader Nicoar**

### **INOVAȚIE ȘI SCHIMBARE ÎN ISTORIOGRAFIA ROMÂNĂ DE AZI (1990-2012)**

**Abstract:** *Scopul acestui articol este de a schița un cadru general al stării generale din jocul prinderii din urmă, jucat de istoriografia postcomunistă din România cu metodele, inovațiile metodologice și curentele vestice. Articolul nu cuprinde doar progresele, ci și problemele care constituie astăzi cercetarea istoriografică și producția istoriografică în România. Se semnalează astfel succesele și ecurile pe care istoricii de după 1989 le au în tentativa lor de a cerceta trecutul. O relație mai strânsă cu istoriografia franceză și astfel o înclinare către teme și metode specifice acestora în detrimentul istoriografiei germane și engleze lucru care se dovedește nefericit înănd cont de faptul că teoria istoriei și metodologia a depășit momentul colii Analelor în favoarea inovațiilor americane, britanice și germane. În finalul articolului am listat o selecție de cărți pe care le-am găsit relevante pentru procesul inovator prin care trece istoriografia românească după 1989.*

**Cuvinte cheie:** istoriografie română ; teoria istoriei; imagologie; thanatology; mit; inovație.

**Tamás Fejér**

**L’HISTORIOGRAPHIE ET LES ARCHIVES FAMILIALES. ÉTUDE DE CAS:  
L’ARCHIVE DE LA MAISON WESSELENYI DE HODOD**

**Abstract:** *Istoriografie și arhive familiale. Studiu de caz: Arhivele familiei Wesselényi din Hodod. Scopul acestei lucrări este de a schița începuturile carierei familiei Wesselényi și istoria arhivelor familiei pe scurt. Familia Wesselényi este originară din inutul Nógrád și s-a mutat în Transilvania după 1556 și din secolul 16 s-a ridicat din rândurile nobilimii mici către marea aristocrație. Ascensiunea, creșterea autorității și bogăției familiei începând cu secolul al XVI-lea este direct de creșterea arhivei familiale și a documentelor ce încheie istoria familiei. În ceea ce privește am detaliat inventariul și starea arhivelor familiei din Jibou, Hodod, Dragu și Cluj în concordanță cu registrul din 1949 al Arhivelor Muzeului Național Transilvan, o instituție care funcționează în cadrul Societății Muzeale Transilvane în Cluj-Napoca. Din punct de vedere tematic documentele acestor arhive nu diferă de cele ale arhivelor familiale: în afară de documente legate de dreptul de proprietate, corespondența membrilor familiei, documentele care provin din administrația familiei, documente de natură economică și cele legate de administrarea proprietăților au fost prezente într-un procentaj ridicat. Din perioada de dinaintea de 1542 se prezintă aproape 300 de tratate în original sau în copie care prezintă la rândul lor aproape 500 de documente. Arhivele nu sunt necunoscute lumii academice, dar doar câteva cercetează sistematic perioada de dinaintea de secolul al XVII-lea.*

**Cuvinte cheie:** arhivă familială ; Societatea Muzeală Transilvană ; familia Wesselényi; Arhiva Muzeului Național din Transilvania; județul Sălaj; genealogie; Arhivele Naționale Române Filiala Judeeană Cluj.

**Anca Incan**

**SILENCING THE ARCHIVE – A METHODOLOGICAL INSIGHT INTO THE  
RESEARCH FOR THE STUDY “A DAY IN THE LIFE OF AN INSPECTOR FOR  
RELIGIOUS DENOMINATION”**

**Abstract:** *Reducând arhiva la tăcere – o privire metodologică asupra cercetării pentru studiul ‘o zi din viaa unui împuternicit de culte’. Politica memoriei în România post-comunistă și menținerea unor comportamente comuniste în spațiu public sunt suficiente motive pentru ca cercetătorii/istoricii români să se ascundă în spatele documentului de arhivă. Scrisul istoriei contemporane este o afacere complicată. Cercetătorii trebuie în*

*acela i timp s se distan eze de un trecut pe care îl cunosc personal. Pozi ia lor fa de subiectul de cercetare trebuie s ia în considerare propria persoan i p rerea personal despre subiect, complicând astfel cercetarea prin apelul la ceea ce cercet torul î i aminte te sau crede c î i aminte te. Acest articol descrie modul personal în care cercet torul scap de pericolele cercet rii de arhiv în România post-comunist , cum se poate dep i t cerea documentului, paternitatea problematic a acestuia, lipsa accesului în diverse arhive i multitudinea materialului de arhiv r mas neprocesat.*

**Cuvinte cheie:** *postcomunism;, cercetare de arhiv ; memorie;, Biserica Ortodox Român .*

**Keith Hitchens**

### **AUTONOMIES IN INTERWAR ROMANIA: HUNGARIANS, SAXONS, AND JEWS**

**Abstract:** *Autonomiile in România interbelic : unguri, sa i i evrei. Scopul prezentului articol este de a ar ta modul în care minorit ile au fost apte s î i urm reasc par ial propria agend i chiar s ating un anumit nivel de autonomie cultural i economic în cadrul României Mari in care, la rândul lor, guvernele au urm rit o agend na ional . Am optat pentru trei grupuri etnice pentru a servi drept studii de caz ale autonomiei minorit ilor în România Mare: Tinerimea Ardelean (Erdélyi Fiatalok), tinerii intelectuali sa i din Transilvania coagula i în jurul revistei lunare Klingsor i liderii cooperativelor de credit evreie ti din Basarabia. De i aceste grupuri au implicat un num r relativ mic de persoane, ace tia s-au perceput ca fiind parte a unor comunit i mai largi, fapt ce explic rolul central jucat de etnicitate la nivelul discursului lor. În cazul maghiarilor ardeleni i a sa ilor, efortul de a se reg si în noul stat România Mare a fost dezbatut în reviste culturale, romane sau eseuri, astfel, fiind evident rolul intelectualilor care au girat procesul de afirmare al identit ii propriului grup în rela ie cu noul stat na ional român. Evreii din Basarabia s-au preocupat cu meninerea identit ii de grup prin salvarea autonomiei cooperativelor lor de credit, fapt ce demonstreaz implicarea micilor artizani i a comercian ilor în prezervarea identit ii i afirmarea în rela ie cu institu iile centralizatoare ale noului stat român. În acest studiu, ne concentr m, a adar, aten ia asupra manierei specifice în care fiecare dintre aceste grupuri i-au definit propria identitate prin raportare la trecut sau prin cultivare a proiectelor viitoare favorabile supravieuirii identitare. Desigur, tot acest proces de afirmare informal a autonomiei, promovat în termeni etnici a depins mereu de voina a „celuilalt” care a convenit, sau nu, s respecte statutul lor de minorit i.*

**Cuvinte cheie:** *autonomie; statul na ional roman; minorit i; ungurii/sa ii din Transilvania; evreii basarabeni.*



**Nicoleta S. Icădeanu**

**ROMANIAN DISSENT**

**Abstract:** *Dizidența în România. Dizidența este prin natura sa o provocare care amendează sistemul ideologic din interior. Dizidentul critic din interior, oponentul din afară. Dar poate fi vorba de opoziție în sistemul partidului unic? În fostele țări comuniste condamnarea regimului a început de pe poziții ideologice oarecum similare cu cei la putere și nu de pe poziții opuse. Mai mult, în ochii occidentului sistemul comunist nu a părut atât de compromis cum apărea în realitatea sa. Nu a fost perceput ca totalitarism. A trebuit o perioadă de timp și mai mult consistență și sacrificiu din partea intelectualilor din est pentru ca acesta să fie auzit și în eles. Singura oportunitate pentru dizidență era contestarea principiilor ideologice prin politica pașilor mici în cadrul ideologic forțând limitele toleranței acestuia. Mai mult majoritatea dizidenților erau ei înșiși comunisti mai mult sau mai puțin încrezuți în doctrină și afilierea lor nu le permitea prea multe opțiuni.*

**Cuvinte cheie:** *dizidență; comunism; România; ideologie; totalitarism; dictatură; revizionism; revizuirii; Război Rece.*